

RECENZIE

Anton Hajduk: BOŽÍ VESMÍR

pripravovaná pre vydavateľstvo Spolok svätého Vojtecha

Dielo s výstižným názvom sa člení na 5 kapitol, ktoré postupe čitateľa oboznamujú so súčasnými poznatkami prírodných vied, hlavne astronómie. Zároveň však autor rozvíja filozofické a teologické úvahy vo svetle nových poznatkov v oblasti astronómie a astrofyziky bez ich vzájomného zamieňania, premiešavania. Dôsledne ich rozlišuje a vzájomne dopĺňa. Autor s čitateľom zdieľa svoje chápanie vesmíru ako Božieho diela, v prvom rade ako profesionál astronóm a v neposlednom ako kresťan. Pohľad kresťana stojí na jeho osobnom prežívaní viery, meditácii nad Svätým písmom, ktoré hojne cituje, ale aj na cirkevných autoritách a teologickom bádani v oblasti biblických vied. Viackrát cituje dokument pápežskej biblickej komisie „Interpretácia biblie v Cirkvi“, čím chce čitateľovi zdôrazniť, že chápanie správy o stvorení musí byť interpretované v súlade s prírodovedeckými poznatkami, a nie v ich protiklade. V pozitívnom zmysle povzbudzuje všetkých k hľadaniu pravdy o stvorení a jeho Pôvodcovi.

Vážim si autorovu otvorenosť podeliť sa o svoje osobné pohľady, pretože ich podáva nie ako vlastníka pravdy, ale ako jej hľadača a služobníka. To je dobrý príklad pre veriacich aj pochybujúcich. Spôsob, akým podáva svoje myšlienky a vízie, je inšpirujúci a nie kategorický. To je priestor pre rôznorodosť a originalitu osobností, ktorými sa môžeme, či už v prírodných vedách alebo v iných oblastiach, vzájomne ako ľudia obohacovať.

V kapitole „Zázraky. Veda a pveda. Viera a povera“ je autor jednoznačnejší, rezolútnejší a praniejuje a bojuje proti poverčivosti ľudí, s čím sa dá len súhlasiť. Z hľadiska astronómie sa dotýka údajných správ o pozorovaní UFO a mimozemšťanov. Tu je jeho postoj jednoznačne negatívny. Ako analógiu k týmto správam spomína vizionárov (zjavenia Panny Márie) ako náboženský fenomén. Tieto prirovnania dostatočne nerozlišujú oba fenomény. Dá sa však rozumieť myšlienke, ktorú chcel profesor Hajduk zdôrazniť, aby viera neskĺzala do povery.

V celom diela vyniká pozoruhodná osobnosť profesora Hajduka, ktorý sa nebál problematických tém. Pre nás zostáva tieto akcenty v diele správne pochopiť ako jeho odkaz.

Knihu Boží vesmír náš čitateľ veľmi potrebuje, pretože prístupným spôsobom pre všetkých ľudí približuje vzdialené svety vesmíru, ako aj svety vedy a viery. Nie sú to v skutočnosti vzdialené svety, sú blízko nás, sme ich súčasťou, či chceme alebo nie. Pre veriacich je vždy povzbudením vidieť autority vedy a tých, ktorí spolu s nimi zdieľajú tú istú vieru a vedú ich k tomu, že je rozumné veriť. Zároveň je kniha možnosťou, ako svoju vieru rozvíjať v dospelosti o nové poznatky.

Pre tých, ktorí nie sú kresťanmi, je zaujímavé skúmať, čo vedie ved-

cov, ako bol aj profesor Hajduk, ku viere. Prečo niektorí vedci okrem vysvetlenia, ako vesmír funguje, potrebujú poznať aj jeho pôvod a budúcnosť. Pre všetkých je táto kniha putovaním za pravdou, skromne a ozajstne. Preto ju jednoznačne odporúčam každému čitateľovi.

Juraj Tóth

Miroslav Karaba:

FILOZOFICKÉ IMPLIKÁCIE KVANTOVEJ TEÓRIE VO FILOZOFII PRÍRODY

Dobrá kniha, Trnava 2009

V týchto dňoch sa objavila na slovenskom knižnom trhu pozoruhodná publikácia nádejného slovenského filozofa M. Karabu, PhD., venovaná náročnej problematike konfrontácie vedy s filozofiou a teológiou. Z celého spektra zaujímavých tém v nej autor rozpracováva problém interakcie kvantovej fyziky so všeobecnou filozofiou prírody. Značná pozornosť sa v knihe venuje aj „predkvantovej“ fyzike, pričom sa podrobne analyzujú fyzikálne a filozofické koncepcie, ktoré v podstate pripravili cestu k zrodu kvantovej fyziky a jej súčasným filozofickým interpretáciám.

Aj keď táto kniha predstavuje v podstate svojím obsahom autorovu dizertáciu, možno konštatovať, že je dopracovaná a skomplexnená tak, že predstavuje ucelené dielo, ktoré sa dôstojne radí medzi publikácie s podobným zameraním, napísané renomovanými zahraničnými autorami. Jej handicapom je jednoducho to, že jej autorom je v podstate ešte neznámy vedec z malej krajiny, takže automaticky nepríťahuje pozornosť aj zahraničia o jej prípadný preklad, čo by si plným právom zaslúžila. Je totiž napísaná tak, že znesie aj najprísnejšie kritériá pre kompetentné spracovanie náročnej vedeckej problematiky. Svedčí o tom nielen výber konkrétnych tém, ale aj ich analýza s ohľadom na početnú literatúru, ktorú možno nájsť v minulej i súčasnej svetovej produkcii. Ide v nej predovšetkým o klasické témy, súvisiace najmä s interpretáciou nových fundamentálnych fyzikálnych poznatkov, ktoré priniesla kvantová fyzika a ktoré priniesli nové pohľady na problematiku vesmíru a na také závažné filozofické kategórie, akými sú napríklad pojmy čas, priestor, spojitosť a kvantovosť, neurčitosť, determinizmus, chaos a i.

Je pochopiteľné, že publikáciu nemožno považovať za definitívnu výpoveď o problémoch, tvoriacich prelínajúcu sa množinu otázok zaujímajúcich prírodnú vedu a teológiu, a to tak z hľadiska vecného obsahu doterajších styčných bodov, ako aj z hľadiska novonastolených problémov. Z tohto pohľadu možno len ľutovať, že sa v publikácii nevenuje prakticky nijaká pozornosť aj otázkam na rozhraní fyziky a biológie (t. j. otázkam života a jeho genézy), otázkam pozoruhodných analógií medzi vedou a vierou, nastolených známym kresťanským mysliteľom

a fyzikom J. Polkinghorneom a celkom pochopiteľne ani nezahŕňa do svojich úvah prekvapujúce analýzy F. Tiplera z jeho provokujúcej knihy „Physics of the Christianity“, ktorá vyšla až v poslednom čase. Pohľad filozofa a teológa by tu bol veľmi žiaduci a treba len dúfať, že sa autor pokúsi v budúcnosti o pertraktovanie aj týchto aktuálnych otázok.

Knihá nepredstavuje ľahké čítanie, preto nie je určená pre laikov. Jej porozumenie vyžaduje už určitú predprípravu v oblasti prírodných vied a filozofie, preto ju možno odporúčať hlavne vysokoškolsky vzdelaným záujemcom a poslucháčom na špecializovaných univerzitách.

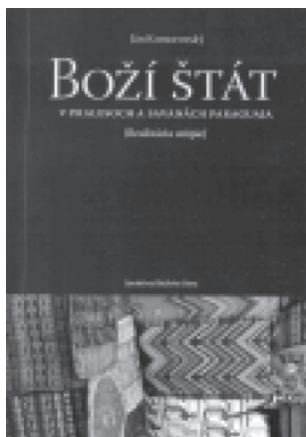
Július Krempeký

Misijná činnosť jezuitov v Južnej Amerike

Ján Komorovský:

BOŽÍ ŠTÁT V PRALESOCH A SAVANÁCH PARAGUAJA (REALIZÁCIA UTÓPIE)

(Vydala Spoločnosť Božieho slova, Nitra 2007, s. 152)

Emeritný profesor Ján Komorovský, významný slovenský religionista, etnograf a slavista nie je našim čitateľom neznámy. Poznajú ho nielen ako autora zasvätených štúdií z ruskej náboženskej filozofie, ale aj ako vynikajúceho prekladateľa význačných osobností tejto filozofie. Viackrát som na jeho výnimočné preklady upozornila v recenziách daných prekladov prác niektorých predstaviteľov ruskej náboženskej filozofie: V. S. Solovjova: *Una sancta. Spisy o kresťanskej jednote*, N. A. Berďajeva: *Sebapoznanie. Pokus o filozofickú autobiografiu* a *Duch a realita* a P. A. Meňa: *Ruská náboženská filozofia*, s ktorými sa čitatelia mohli oboznámiť v našom časopise RAN, 2005, č. 2 a 2007, č. 1.

Tentokrát chcem priblížiť čitateľom tvorbu prof. Komorovského nie ako prekladateľa, ale ako odborníka v oblasti etnografickej a religionistickej, ako autora zaujímavej publikácie, ktorá je venovaná blížiacemu sa 400. výročiu vzniku prvej misijnej osady v južnej Amerike (ide o osadu Loreto, ktorú založili jezuiti v roku 1610 na území Paraguaja). Táto osada poslúžila ako model pre vznik 33 spoločností či komunít nazvaných *redukciami*, vybudovaných v poriečí Uruguaja, Parany a Paraguaja. Nazývali sa tiež kresťanským spolkovým *súročenstvom* alebo teokratickou republikou, ktorá predstavovala realizáciu ideálneho štátu,

doslova „pokus o realizáciu utópie“ (s. 21), ak by sme použili výraz, ktorým označujeme mnohé filozofické predstavy o ideálnom usporiadaní sociálnych zriadení, počnúc Platónom cez T. Mora, T. Campanellu, utopických socialistov a iných. V očiach španielskych a portugalských dobyvateľov sa však tento sociálny útvar postupne stával terčom nenávisťi, zloby, chamtivosti, intríg a prenasledovania až nakoniec po 160 rokoch zanikol, presnejšie povedané, bol zlikvidovaný. Dnes sú to už len ruiny niektorých osád, ktoré pripomínajú minulosť tohto *Božieho štátu*, ako ho volali pôvodní domáci obyvatelia – indiáni Guarani.

Profesor Komorovský na základe spracovania bohatej literatúry ohľadne paraguajských misií, ale aj iných pozoruhodných prameňov (zoznam bibliografických údajov obsahuje temer 80 titulov), sa o tejto téme nevyjadruje po prvý raz. Už pred pár rokmi (v r. 1997) v časopise *Historická revue*, roč. VII, č. 7 publikoval článok *Svätý experiment jezuitov a o pár rokov neskôr v 21. čísle Katolíckych novín* (23. 5. 2004) napísal stručný, ale zaujímavý článok pod názvom *Boží štát v džungli*, ktorý sumarizuje niekoľko základných informácií, ktoré sú (okrem ďalších relevantných otázok a faktografických údajov) až do neveriteľných detailov rozpracované aj v recenzovanej monografii. V nej však navyše čitateľ zažíva po každej prečítanej stránke určité dramatické napätie, ktoré sa neustále graduje, až ho privedie k síce smutnému rozuzleniu, ale zato podnetnému premýšľaniu nad odkazom kresťanského ideálu bratstva, solidarity, lásky a ich inštitucionálneho základu, o ktorom publikácia hovorí aj v širšom, novšom, ba možno aj v súčasnom kontexte.

V predkladanej publikácii prof. Komorovský priblížil čitateľom celú paletu historických súvislostí, týkajúcich sa napríklad začiatkov osídľovania Južnej Ameriky španielskymi kolonizátormi a najmä – z hľadiska zámeru knihy – podstatné informácie o založení osady Asunción v r. 1537, teda osady, ktorá sa neskôr stala hlavným mestom Paraguaja (s. 36). V tomto provinčnom mestečku využívali španielski šľachtici, úradníci, statkári a plantážnici prácu pôvodných obyvateľov – indiánov z kmeňa Guarani, ktorých zajali v okolitých pralesoch. Zároveň prof. Komorovský uvádza, ako sa do styku s týmto pôvodným obyvateľstvom dostali pri svojich cestách pozdĺž rieky Paraná prví misionári – otcovia Spoločnosti Ježišovej, ktorých v roku 1586 pozval do svojej diecézy biskup z rehole dominikánov Francisco de Vitoria so sídlom v Tucumane (v dnešnej Argentíne) a ktorí s cieľom zriadiť školy, semináre a útulky dorazili najskôr do mesta Salta (v dnešnom Uruguaji), a nakoniec dali prednosť Asunciónu, kde o nich tiež prejavil záujem sídliači biskup (s. 37). Stretnutie s Guaranijčanmi (v povodí rieky odhadovali ich počet asi na dvestotisíc), ale predovšetkým krutý spôsob, akým s nimi kolonizátori zaobchádzali v Asuncióne, bol pre túto skupinku jezuitov (Španiel Salonino, Portugalčan Ortega a škót Tom Filds), neskôr rozšírenú o ďalších 5 pátrov, veľkou výzvou. Vypracovali osobitnú stratégiu na evanjelizáciu Guaranijčanov, ktorých – na rozdiel od kolonizátorov

- považovali tiež za Božie deti, a to napriek rozdielnym mravným normám, ktoré praktizovali.

Snaha jezuitov ochrániť Indiánov pred otrokármi viedla v Asuncióne k mnohým konfliktom a ako uvádza prof. Komorovský, zajatým indiánom bolo zo strany otrokárov prísne zakázané, aby sa s jezuitmi stýkali. Napriek tomu, že nátlak proti činnosti jezuitov neustával, Spoločnosť Ježišova si zachovala svoju slobodu rozhodovania a konania, neustúpila od vlastných zámerov a dôsledkom bola skutočnosť, že ich paraguajská provincia sa nakoniec osamostatnila. A nielen to. Za sedem rokov svojej činnosti sa skupina 8 pátrov rozrástla na 113 (s. 39). Pátri tak podnikali misie, v rámci ktorých sa prispôbovali potulnému životu domorodcov, učili sa ich jazyk, ale neskôr, na pokyn prvého provinciála Paragvaja - otca Diega de Torrez, začali vo vzdialených miestach pralesa, teda čo najďalej od centier „európskej civilizácie“ zakladať misijné stanice. Boli to začiatky budovania kresťanských obcí na samostatnom indiánskom území, ktoré na podnet jezuitov odobril aj španielsky kráľ Filip III. a ktoré boli útočiskom a bezpečným miestom proti ich „lovu“ otrokármi (s. 39). Prvú obec - redukciu, ako som uviedla, založili v roku 1610. Názov bol odvodený z toho, že Indiánov podľa latinského výrazu „ad ecclesiam et vitam civilem essent reducti“ sústredili, alebo priviedli dohromady kvôli cirkevnému a občianskemu spoločnému životu (s. 40). Jezuiti do tejto redukcie vskutku dovedli okolo dvesto guaraníjskych rodín. Pomerne rýchlo sa však preľudnili a vznikla potreba zakladania ďalších osád. Ich počet sa rozrastal (treba dodať, že na území Južnej Ameriky ich zakladali aj františkáni a dominikáni), až napokon jezuiti prišli s myšlienkou vytvoriť akúsi konfederáciu či kresťanskú republiku, ktorá pripomínala sociálny život prvých kresťanov, ktorí žili pospolu, mali spoločný majetok, spoločne pracovali a rozdeľovali všetko podľa vlastných potrieb (s. 41). Ako uvádza Komorovský, jezuiti však nechceli budovať svoj štát na nejakej teórii, ale „pátri najskôr využili prostú rajskú nevinnosť svojich Indiánov a na nej budovali celú hospodársku a politickú organizáciu redukcií“ (s. 23).

Budovanie redukcií približne rovnakého typu (z aspektu výstavby obydľí, námestia a smerovania ulíc, umiestnenia kostola, cintorína, budov pre vdovy, školy a výrobných dielní a života, ktorý sa v nich viedol), umožnilo domorodcom zameniť kočovný lovecký spôsob života a stať sa usadlími roľníkmi, chovateľmi dobytky a remeselníkmi. Vo všetkých platili tie isté princípy vo vzťahu k vlastníctvu a spravovaniu majetku, v organizácii povinnej práce na spoločnom diele (stavba ciest, služba v miestnej milícii), v hospodárstve a obchode, vo výchove detí a povinnej školskej dochádzke, v dodržiavaní sviatkov a spoločných osláv, v náboženskom živote, jednoducho v rodinnom a spoločnom živote (s. 52). Priam so zanietením čítame informácie o prirodzených schopnostiach a nadaniach domorodých obyvateľov, ktorí dokázali napríklad na poli kultúry a umenia skvelo napodobňovať a reprodukovать najnáročnejšie diela európskych majstrov, či „v oblasti výtvarného prejavu, alebo v ob-

lastiach hudby“ (s. 90). Dokonca sa dalo usudzovať, že tento domorodý národ Guaraníjčanov bol tak hudobne nadaný, že podľa údajov pátra A. Seppa, ktorý prišiel na toto územie v r. 1691, v hudobnej škole, kam patrili najnadanejší kandidáti zo všetkých osád, nebolo nástroja, ktorý by neovládali (s. 92) a vo všetkých redukciách odhadoval A. Sepp asi 3 000 hudobníkov (s. 98).

Spôsob života domorodých obyvateľov, ktorý publikácia živo vykresľuje, bolo ale treba počas celého jestvovania redukcií brániť pred vonkajšími útokmi, ktoré boli stále častejšie a mocnejšie, takže jezuiti boli niekedy nútení presídliť Guaraníjčanov na bezpečnejšie územia. V roku 1756 vydali králi Španielska a Portugalska rozkaz na vojenské operácie proti redukciám. Sprisahanie proti jezuitom vyvrcholilo totiž do rozšírenia obvinenia, že jezuiti ukrývajú v redukciách nesmierne bohatstvá. Bohatstvá sa síce nenašli, ale v Portugalsku dosiahol minister markíz Pombal, osvietený liberál, deista, stúpenec francúzskych encyklopedistov, „opantaný nenávisťou voči jezuitom“ (s. 110) zákaz pôsobenia Spoločnosti Ježišovej a vydal proti jezuitom hanopis, ktorý, žiaľ, zapôsobil aj na pápeža Klementa XIV. a ten (aj pod tlakom iných európskych panovníkov) 16. 8. 1773 s definitívnou platnosťou Spoločnosť Ježišovu rozpustil (s. 124). Účinnosť tohto opatrenia nebola paradoxne akceptovaná v Prusku Friedrichom II. a Katarínou II. v Rusku, ktorá si cenila činnosť jezuitov pre ich zásluhy na poli školstva. Rozpustenie jezuitského rádu však znamenalo koniec časov tzv. „svätého experimentu“ v Južnej Amerike, kde sa postupne redukcie rozpadli a dnes ich už pripomínajú naozaj iba ruiny, ktorých stav je v knihe prof. Komorovského doložený súčasnými fotografiami M. Gavendu, ale aj dobovými kresbami, ktoré zachytávajú pôdorys a rozloženie urbánneho priestoru v osadách, či mapkou rozloženia redukcií na území Paragvaj a pod. Dodajme, že v rokoch 1983 - 1984 boli ruiny tzv. redukcií zapísané aj do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva pod záštitou Unesco.

Súhrnne vzaté, publikácia ponúka čitateľovi naozaj zasvätený prehľad o obraze súručenstva redukcií, o peripetiách ich vzniku, zriadení, samospráve, vospolnosti, spolunaživaní rodiny a spoločností, až po vyhodenie jezuitov a dramaticko-tragický zánik redukcií. Ale okrem toho obohatí znalosti čitateľa aj o dojemné detaily, napríklad, že rodák zo Slovenska, jezuita František Xaver Elder, narodený v r. 1727 v Banskej Štiavnici, pôsobil tiež v 18. storočí na juhoamerických misiách (v redukcií sv. Martina na území dnešnej Bolívie medzi Indiánmi kmeňa Majos) a počas ťaženia proti jezuitom sa v r. 1769 vrátil do Uhorska, kde potom pôsobil až do svojej smrti v r. 1772 ako farár v Banskej Bystrici (s. 28). Rovnako zaujímavý je takpovediac dodatok knihy, ktorý je znamenitým životopisným príbehom tirolského rodáka, pátra Antona Seppa, SJ, ktorý nielen vyše 40 rokov žil medzi svojimi indiánmi v redukcií San Juan, ale vo veku 78 rokov medzi nimi aj zomrel. Podobne sa čitateľ dozvie aj o svätorečení pátrov Gonzáleza a Rodrigueza Jánom Pavlom II. v r. 1988 a pod. (s. 137).

Profesorovi Komorovskému sa tak podaril zasa jeden zásluhný čin: priblížiť slovenskému čitateľovi historické úsilie jezuitov, realizovať pokus, ktorý mnohí pokladali za utópiu. Kniha nemá ambíciu oživovať podobné pokusy, ale vyzýva čitateľa prinajmenšom zamyslieť sa nad historickými faktami, možno aj nad motívmi súčasných kresťanských misií, ale predovšetkým nad potrebou praktickej univerzálnej lásky k našim blíznym.

Zlatica Plašienková

Július Krempaský:

VEDECKÝ CHODNÍK K BOHU

Lúč, Bratislava 2009, 60 strán

20 rokov slobody slova a prejavu umožnili pootvoriť dvere 13. komnaty, ktorá bola prísne strážená ideologickým terorom. Minulé storočie bolo svedkom prelomových výsledkov vo fyzike, osobitne v astrofyzike a astronómii, čo prinieslo nové podnety pre filozofiu a náboženstvo. Svet okolo nás tieto podnety akceptoval, spracovával a dospel k výsledkom, ktoré, žiaľ, cez železnú oponu neprenikli. A tak sme boli ukrátení aj o literatúru, pojednávajúcu o vzťahu medzi vedou a vierou

Sloboda otvorila dvere do sveta, a tým umožnila spoznávanie nových výsledkov a ich odovzdávanie širšej verejnosti. Pomáhali pritom knižné publikácie s touto tematikou, získavané zo zahraničia. Niektoré z nich boli preložené do slovenčiny. Popri neúnavnej prednáškovej činnosti Július Krempaský publikoval knihu: *Veda verzus viera?*, ktorá priblížila širokej verejnosti nové pohľady na vesmír a ukázala, v akom vzťahu sú tieto výsledky k viere. Bol to užitočný počín, lebo stredná a staršia generácia boli vedené k presvedčeniu, že veda a viera sú v antagonizme. Pre okruh špecialistov je určená kniha autorov M. Blažeka a kol.: „Filozofický a fyzikálny pohľad na vesmír“.

Publikácia *Vedecký chodník Bohu* je výsledkom prednášok pre študentov. V nej autor ukazuje, že tvrdenia o neprekonateľnom rozpore medzi vedou a vierou sú neopodstatnené, naopak, výsledky vedy môžu slúžiť k upevňovaniu viery, alebo poslúžiť pri hľadaní cesty k viere. Pre orientáciu uvádzam názvy niektorých kapitol: *vesmír, kreácia, či evolúcia, výber vesmíru, život, človek, paralely medzi vedou a teológiou*.

Kniha vznikla na pôde univerzity a je určená hlavne študentom, ale spôsob podania je vhodný pre široký okruh čitateľov.

Jozef Tiňo

Stanislav Priehradný:

VIDELI SME JEHO HVIEZDU ... (Mt 2,2)

Vydal Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, Banská Bystrica – Baďín, 2008, 92 s.

Slová starovekých mágov či vedcov, ktorí medzi prvými hľadali nonarodeného Spasiteľa, sa stali názvom a symbolom knihy, zostavenej z vybraných úvah skromného vedeckého pracovníka RNDr. S. Priehradného, CSC., človeka hlbokej viery a jemného, citlivého ducha. Tak ako mágovia zanechali všetko a šli za hviezdou, ktorá ich viedla k večnej Pravde, aj autor knihy celý život sledoval predovšetkým žiarivé svetlo Pravdy a v jej odraze videl celé stvorenstvo. Krása a dômyselnosť stvoreného sveta s jeho obdivuhodnými až zázračnými zákonitostami bola preňho predobrazom krásy a hĺbky sveta duchovného.

Úvahy autora sa pohybujú najmä v území, na ktorom sa stretávajú prírodné vedy s filozofiou a teológiou. Sú svedectvom každodenného trpezlivého získavania vedeckých údajov a ich konfrontácie s vierou, náboženskými pravdami a s plánom stvorenstva, ktorým Boh povoláva k bytiu. Autor bohato využíva metafory javov známych z prírody (ako klíčenie zrna, metamorfózy v živote motýľa) na priblíženie a lepšie uchopenie hlbokých právd v duchovnom svete. Aj metafory zo života rastlín vedú k objasneniu javov ľudského života: „Život z Krista nám dáva rásť vzpriamene do výšky tak, že sa nemusíme navzájom utláčať“, „Ak sa snažíme o vyššie, tým v umocnenej miere získavame aj nižšie.“

Pri svojich úvahách sa opiera o citáty z Písma: ... lebo poznávame len sčasti a len sčasti prorokujeme (1 Kor 13, 9), ... lebo v ňom žijeme, hýbeme sa a sme“ (Sk 17, 28) ... ak pšeničné zrno nepadne do zeme a neodumrie, ostane samo. Ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu (Jn 12, 24).

Obdivuhodný Boží prírodný poriadok vedie autora k pokornému opakovaniu známej múdrosti: „Hlúpi boli, ... čo nepoznali tvorcu pri pohľade na diela (Múd 13, 1).“

Viacere kapitoly sa venujú biblii ako „nevyhnutnému zdroju poznania pre zdravý a nerušený vývoj ľudstva, pre jeho záchranu, aby sa ono vo svojej zaslepenosti a pýche či nenávisti nevyzvalo na posledné dobrodružstvo nezmyselného súboja so sebou samým“ (str. 13). Náboženstvo je integráciou práva. V opačnom prípade, keď pre nás prestáva platiť právo Najvyššieho, vtedy sa stáva rozhodujúce ... právo silnejšieho.

Posledná kapitola má názov Kristova pravda ukrytá vo výsledkoch vedeckého bádania. V nej autor nabáda cielavedomejšie využívať interdisciplinárny stret medzi prírodnými vedami, teológiou a filozofiou k zrozumiteľnejšiemu pretlmočeniu pokladu katolíckej viery, aby sa stal prístupnejším súčasnej pretechnizovanej spoločnosti, najmä jej vekovo mladším kategóriám.

Knihy vyšla k vzácnemu jubileu, 80 rokov života Stanislava Priehradného. Je doplnená charakteristikou jeho nie vždy ľahkého života a zaujímavej vedeckej práce.

Oľga Erdelská

Ľuboš Rojka, SJ:

**AKO SA VYJADROVAŤ ROZUMNE A ZMYSLUPLNE.
UVEDENIE DO FILOZOFICKEJ METODOLÓGIE**

Bratislava: Dobrá kniha, 2009. ISBN 978-80-7141-643-2

Vydavateľstvo Dobrá kniha nám ponúka novú publikáciu Ľuboša Rojku, SJ o metodológii štúdia, intelektuálnej práce s textom a o písaní kratších študentských prác či odborných textov. Kniha je určená najmä pre študentov filozofie a teológie, aby im pomohla zvládnuť štúdium na vysokej škole, ale aj pre iných záujemcov o tieto obory. Nejde len o technický manuál na efektívne zvládnutie spomínaných úloh, ale upozorňuje aj na dôležitosť osobného nasadenia pri štúdiu týchto disciplín, ktoré pozitívne ovplyvňuje celkovú intelektuálnu kultúru študenta.

Úmyslom autora je okrem iného nadviazať na dlhodobú jezuitskú tradíciu vzdelávania a výchovy mládeže, zvlášť v príprave študentov zameraných na humanitné štúdiá. Aj táto publikácia má prispieť k rovnakému cieľu, ktorým je – ako sa píše v Predslove – „jasné a správne vyjadrovanie, potom krása prejavu a nakoniec silný (strhujúci) slovný prejav“. Treba poznamenať, že kniha sa zameriava hlavne na prvé dva kroky, týkajúce sa jasnosti a správnosti vyjadrovania, a to tak v písomnom, ako aj v ústnom prejave.

Základné metodické pravidlá sú objasnené v spojitosti s čítaním filozofických textov, písaním krátkych argumentačných prác, kde treba rozumne zdôvodňovať pravdivosť nejakej tézy, ale aj s ústnym prejavom na verejnosti. Zdá sa, že tu nájdeme užitočné rady nielen študenti začínajúci vo filozofii (prípade teológii a iných humanitných a spoločenských vedách), ale aj pokročilejší, pokiaľ im záleží na stálom vylepšovaní zrozumiteľnosti a efektívnosti ich písomného a ústneho prejavu.

Mária Spišiaková